

в мові”, “Професія і характер”, “Мовна мода і мовний смак”, “З вірою в серці”, “Життєвий вибір” [1], “Усі успіхи починаються з самодисципліни”, “Привабливість і цінність життя”, “Відповідальне ставлення до кожного вжитого слова”, “Краса довкілля в слові”, “Дорожи чудовими миттями!”, “Світ моїх почуттів”, “Пам’ятай добро і твори добро” [2], “Будь творцем своєї долі”, “Пам’ять родоводу”, “Вибір життєвої дороги”, “Корисні звички й цінні риси підприємливої людини”, “Духовні цінності”, “Визначаємося з життєвими пріоритетами”, “Раціональне використання природних ресурсів” [3] та ін.

Насамкінець зауважимо, що автори нових програм, яких очікують заклади загальної середньої освіти, мають урахувати зазначене вище й запропонувати вчителям-словесникам та авторам підручників ширше соціокультурне поле, щоб привернути увагу школярів до якомога більшої кількості суспільних викликів і чинників, що сприяють розвиткові учнів.

Список використаних джерел

1. Голуб Н. Б., Ярмолюк А. В. Українська мова: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Педагогічна думка, 2017. 308 с.
2. Голуб Н. Б., Новосьолова В. І. Українська мова: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту). Київ : Педагогічна думка, 2018. 200 с.
3. Голуб Н.Б., Горошкіна О. М., Новосьолова В. І. Українська мова: підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту). Київ : Педагогічна думка, 2019. 232 с.

Гупан Н. М.,
д-р пед. наук, професор,
головний науковий співробітник,
Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України, м. Київ

УДК 378.147.34

Гупан Н. М. Практичні заняття у компетентнісно орієнтованому навчанні історії. *Стан освітнього процесу в умовах викликів сьогодення* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 12 лютого 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 27 – 29.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ У КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОМУ НАВЧАННІ ІСТОРІЇ

Сучасний розвиток шкільної освіти, пов'язаний з впровадженням компетентнісного підходу до формування змісту та організації навчального процесу, що орієнтовані на якісні результати: формування й розвиток ключових (надпредметних) і предметних компетентностей учнів. Практичне досягнення цих результатів вимагає чіткого розуміння структури компетентності як характеристики особистості і шляхів її

формування у навчальному процесі. Відповідно до сучасних поглядів педагогічної науки, основними складниками компетентності учня є:

- знання, причому такі, що потрібні для здійснення певної діяльності чи розв’язання певного кола пізнавальних і життєвих завдань;
- уміння і навички застосування цих знань у конкретній життєвій ситуації й розуміння того, яким чином це зробити, яка ситуація яких дій і умінь вимагає;
- сформовані ціннісні орієнтації, потрібні особистості і суспільству, й уміння рефлексії, адекватного оцінювання, виходячи з цієї системи цінностей, – себе, світу, свого місця в світі.

Очевидно, що ефективність навчального процесу, спрямованого на розвиток компетентностей може досягатись лише за певних умов. Серед них такі:

- на кожному етапі навчання вчитель чітко визначає компетентнісно орієнтовані результати учнів і спрямовує урок на їх досягнення;
- такими результатами визнаються певний рівень знань, умінь, навичок, сформовані ставлення і досвід учня/учениці, які дозволяють йому/їй діяти адекватно у певних навчальних і життєвих ситуаціях;
- навчальний процес організований як діяльність учнів з дослідження певної теми, до якого залучені всі учні класу;
- вчитель в цьому процесі виступає як організатор діяльності учнів, консультант, модератор і тьютор, який постійно моніторить й оцінює діяльність учнів та її результати.

Виходячи з вищезазначеного, наголосимо на необхідності системного (не менше одного у кожній темі) запровадження у навчання історії такої важливої форми організації навчання як практичне заняття. Під практичним заняттям розуміють особливий тип уроку повністю побудований на дослідницькій діяльності учнів. Оскільки навчальні програми з історії зазвичай містять значну кількість інформації, що мають засвоїти учні, на практичному занятті на основі раніше отриманих знань і сформованих умінь учні виконують систему пізнавальних і дослідницьких завдань, здобуваючи нові знання і опановуючи більш складні пізнавальні уміння.

Кожне із запропонованих практичних занять має присвячуватись певній темі та передбачає самостійну роботу учнів над окремими питаннями теми із використанням різноманітних джерел знань (підручників, історичних джерел як текстових, так і візуальних, довідкових матеріалів, Інтернет-ресурсів, фондів музеїв, місцевих історичних пам’яток).

Орієнтирами для проектування практичного заняття вчителем, визначення ним очікуваних результатів навчання та формулювання відповідних пізнавальних і дослідницьких завдань для учнів є державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів або складові предметної та ключових компетентностей учнів, що мають сформуватись під час навчання. Державні вимоги представлені в чинній навчальній програмі у вигляді переліку умінь і навичок, що їх учні мають набути протягом вивчення тієї чи іншої теми. Названі у правій колонці програми, вони є обов’язковими не лише для засвоєння, а й для оперування.

У відповідності до вікових можливостей учнів та історичного контексту практичні заняття мають сприяти відпрацюванню школярами умінь і навичок аналізу історичних джерел різного виду, розумінню учнями важливості таких категорій, як час і простір, зміни та безперервність, причини і наслідки, значущість

подій та процесів, культурна різноманітність, важливість доказів та можливість різних інтерпретацій (складники предметної історичної компетентності).

Важливим є набуття ними у процесі активного навчання наскрізних умінь, як ось: критичного і системного мислення, усного і письмового мовлення, творчість, читання з розумінням та ін. В залежності від теми практичні заняття з історії мають значний потенціал для формування таких компетентностей учнів як соціальна та громадянська, загальнокультурна, ІТ-технологічна тощо.

Виходячи із очікуваних результатів (завдань) уроку вчитель визначає навчальний матеріал для практичного заняття і обирає, в якій формі (у вигляді яких джерел для опрацювання учнями) він має бути представлений на уроці. Кількість джерел на уроці залежить від віку учнів і має зростати поступово. Вона залежить і від їхнього обсягу та складності, від передбачуваного регламенту уроку адже слід врахувати також необхідність часу на подання вчителем поточного (підсумкового) зворотнього зв'язку.

Оскільки здійснити самостійно такий відбір джерел вчитель може не завжди, вважаємо, що матеріали до практичних занять мають бути максимально повно представлені у підручниках. І це не лише всі необхідні для опрацювання джерела, а й пізнавальні завдання до цих джерел, що спрямовують пізнавальну діяльність учнів та рекомендації щодо їх виконання, якими послуговується і вчитель, опрацьовуючи з учнями цей матеріал.

На жаль, часто лімітований обсяг підручників, які не містять необхідні матеріали, і небажання вчителів відходити від традиційного уроку є перешкодами до запровадження практичних занять. Проте реальний розвиток компетентностей учнів неможливий без серйозного перегляду підходів до організації навчання.

Квітка А. С.,

УДК 378.14

молодший науковий співробітник відділу
наукової діяльності та міжнародного співробітництва,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів

Квітка А. С. Критерії та показники сформованості соціально-комунікативної компетентності майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України. *Стан освітнього процесу в умовах викликів сьогодення* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 12 лютого 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 29 – 31.

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНОСТІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Актуальним питанням педагогічно науки сьогодення є належна підготовка офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби. Важливо навчити їх володіти такими професійними властивостями, що забезпечують здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з колегами по роботі, керівництвом, підлеглими